

Ю.О. Корольов

менеджер

(ПАТ „АктаБанк”, м. Дніпропетровськ)

УДК 347.734(477)

ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВОВОГО СТАТУСУ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

Розглянуто законодавчі та нормативно-правові акти, які визначають сутність та зміст правового статусу Національного банку України.

Ключові слова: правовий статус, законодавчі акти, нормативно-правові акти, функції, повноваження, Національний банк.

Постановка проблеми. Сьогодні триває дискусія серед науковців щодо визначення понять „статус”, „правовий статус”, „правове положення”, „правове становище”, які досить часто вживаються як у нормативно-правових актах, так і в науковій літературі, здебільшого правничого характеру.

Правовий статус суб'єктів юридично опосередковує найбільш важливі, основні зв'язки між індивідами, державою, суспільством, органами та установами. Його характерною рисою є урегульованість нормами права. За допомогою правового статусу суспільство створює реальні можливості для виконання суб'єктами права своїх соціальних функцій, а саме прав та обов'язків.

Тому правовий статус суб'єктів адміністративно-правових відносин – це юридичне закріплення ролі та місця в системі відповідних органів державної влади або в системі органів управління.

Метою статті є дослідження сутності та змісту правового статусу Національного банку України. Для досягнення зазначеної мети слід виконати такі завдання:

- проаналізувати законодавчі та нормативно-правові акти, які визначають сутність та зміст правового статусу Національного банку України;
- з'ясувати специфіку функцій Національного банку України та повноважень керівних органів Національного банку України.

Виклад основного матеріалу. Національний банк України у системі центральних органів виконавчої влади України посідає особливе місце. Так, у ст. 2 Закону України „Про Національний банк України” [2] визначено, що Національний банк є центральним банком України, особливим центральним органом державного управління та здійснює свою діяльність на основі законодавства України.

Відповідно до ст. 4 Закону України „Про банки і банківську діяльність” [3] дано визначення банківської системи України, яка складається з Національного банку України та інших банків, а також філій іноземних банків, що створені і діють на території України.

Правовий статус Національного банку України з юридичної точки зору визначається на таких рівнях:

- на конституційному – Конституцією України [1];

- на законодавчому – Законами України „Про Національний банк України” [2], „Про банки і банківську діяльність” [3], „Про державну службу” [5], декретом Кабінету Міністрів України „Про систему валютного регулювання і валютного контролю” [7] та ін.;

- на підзаконному – нормативно-правовими актами Національного банку України.

Національний банк за своїм правовим статусом є однією з найважливіших інституцій держави. Він не входить до жодної з гілок влади. Свою діяльність здійснює на засадах незалежності та економічної самостійності. Національний банк України є юридичною особою, має відокремлене майно, що є об’єктом права державної власності і перебуває у його повному господарському віданні, та має статутний капітал у розмірі 10 млн. грн., який служить для забезпечення зобов’язань Національного банку України.

Відповідно до ст. 5 Закону України „Про банки і банківську діяльність” [3], Національний банк має право самостійно володіти, користуватися та розпоряджатися майном, що перебуває у його власності.

Основний зміст правового статусу Національного банку України включає:

- функції Національного банку України;
- повноваження керівних органів Національного банку України;
- організаційно-правовий статус Національного банку України.

Правовий статус Національного банку України, виходячи з його особливої ролі, включає два елементи:

- внутрішній (функціонально-регулятивний);
- зовнішній (організаційно-структурний).

Внутрішній (функціонально-регулятивний) елемент правового статусу Національного банку визначає: участь в управлінні, регулюванні певним об’єктом (грошовим обігом) відповідно до функцій Національного банку, що реалізується у законодавчих актах.

Відповідно до ст. 99 Конституції України [1], грошовою одиницею України є гривня. Тому забезпечення стабільності грошової одиниці є основною функцією центрального банку держави – Національного банку України. На виконання своєї основної функції Національний банк має виходити із пріоритетності досягнення та підтримки цінової стабільності в державі, а також у межах своїх повноважень сприяти стабільності банківської системи за умови, що це не перешкоджає досягненню головної мети.

Крім цього, Національний банк виконує інші функції (*особливі методичні*), які визначені у ст. 7 Закону України „Про Національний банк України” [2] та ст. 2, 4, 5, 8, 19, 63, 67 Закону України „Про банки і банківську діяльність” [3], які складають основні повноваження Національного банку України, як центрального банку держави.

Національний банк виконує функцію центрального банку держави. Відповідно до ст. 8 Закону України „Про банки і банківську діяльність” [3] та ст. 2 Закону України „Про Національний банк України” [2] визначено, що Національний банк є особливим центральним органом державного управління і знаходиться у власності держави. Він є визначальною ланкою всієї

банківської системи держави. А також:

- координує діяльність банківської системи в цілому;
- визначає та проводить грошово-кредитну політику;
- представляє інтереси України в центральних банках інших держав, міжнародних банках та інших кредитних установах;
- здійснює погодження статутів банків і змін до них, ліцензування банківської діяльності та операцій;
- веде Державний реєстр банків, Реєстр аудиторських фірм;
- здійснює методологічне забезпечення з питань зберігання, захисту, використання та розкриття інформації, що становить банківську таємницю.

Національний банк виконує функцію емісійного центру. Відповідно до ст. 7 Закону України „Про Національний банк України” [2], Національному банку належить монопольне право на випуск грошей в обіг на території країни, а також випуск національних грошових знаків (банкнот, монет), а також:

- монопольно здійснює емісію національної валюти та організовує готівковий грошовий обіг;
- визначає вид грошових знаків, їх номінал, відмінні ознаки і систему захисту;
- організовує інкасацію та перевезення банкнот і монет та інших цінностей;
- видає ліцензії на право інкасації та перевезення банкнот і монет та інших цінностей.

Національний банк виконує функцію кредитного центру. Відповідно до ст. 7, Закону України „Про Національний банк України” та ст. 49 Закону України „Про банки та банківську діяльність” [2, 3]:

- регулює та координує діяльність грошово-кредитної системи;
- встановлює порядок визначення облікової ставки;
- виступає кредитором останньої інстанції для банків і організовує систему рефінансування;
- встановлює банкам та іншим фінансово-кредитним установам нормативи обов’язкового резервування коштів;
- організовує створення та методологічно забезпечує систему грошово-кредитної і банківської статистичної інформації та статистики платіжного балансу;
- аналізує стан грошово-кредитних та фінансових відносин.

Національний банк виконує функцію валютного органу. Відповідно до ст. 7, 44 Закону України „Про Національний банк України” [2], Національний банк є головним органом, який визначає валютну політику. У ст. 4, 13, 16 Декрету КМУ „Про систему валютного регулювання і валютного контролю” [7] визначено, що НБУ зобов’язаний проводити політику, спрямовану на підтримання валюти України, і з цією метою може виступати суб’єктом міжбанківського валютного ринку України. Тому у сфері валютного регулювання Національний банк:

- аналізує стан цінних та валютних відносин;
- визначає курс грошової одиниці стосовно валют інших країн;

- здійснює валютне регулювання, визначає порядок здійснення операцій в іноземній валюті.

Декретом КМУ „Про систему валютного регулювання і валютного контролю” [7] визначено повноваження Національного банку України у сфері валютного контролю. Згідно зі ст. 13 Декрету КМУ, Національний банк є головним органом валютного контролю, що:

- організовує і здійснює валютний контроль за банками та іншими фінансовими установами, які отримали ліцензію Національного банку на здійснення валютних операцій;

- забезпечує виконання уповноваженими банками функцій щодо здійснення валютного контролю.

Відповідно до ст. 6 Декрету КМУ „Про систему валютного регулювання і валютного контролю” [7], визначено структуру міжбанківського валютного ринку, а також порядок та умови торгівлі іноземною валютою на міжбанківському валютному ринку.

Національний банк виконує функцію скарбника золотовалютних ресурсів та монетарного золота. Відповідно до ст. 7 Закону України „Про Національний банк України” [2]:

- зберігає резервні фонди грошових знаків, дорогоцінні метали та золотовалютні запаси;

- накопичує золотовалютні резерви і здійснює операції з ними та банківськими металами;

- забезпечує управління золотовалютними резервами держави;

- забезпечує накопичення та зберігання золотовалютних запасів та резервів, здійснює операції з ними та банківськими металами;

- є єдиним зберігачем державного золотовалютного запасу, а також дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, інших коштовностей, що належать державі.

Національний банк виконує функцію органу банківського регулювання та нагляду. Національний банк України здійснює регулювання та банківський нагляд відповідно до положень Конституції України [1], ст. 4, 5, 19, 63, 67 Закону України „Про банки і банківську діяльність” [3], ст. 7 Закону України „Про Національний банк України” [2].

Відповідно до ст. 67 Закону України „Про банки і банківську діяльність” [3], наглядова діяльність Національного банку охоплює всі банки, їх відокремлені підрозділи, афілійованих та споріднених осіб банків, банківські групи, учасників банківських груп на території України та за кордоном, установи іноземних банків в Україні, а також інших юридичних та фізичних осіб у частині дотримання вимог щодо здійснення банківської діяльності.

Метою банківського регулювання та нагляду Національним банком є постійний нагляд за дотриманням банками банківського законодавства, нормативно-правових актів НБУ та економічних нормативів, а саме:

- дає дозвіл на створення комерційних банків шляхом їх реєстрації;

- приймає рішення про надання банківської ліцензії для здійснення банківської діяльності;

- встановлює для банків правила проведення банківських операцій,

бухгалтерського обліку і звітності, захисту інформації, коштів та майна;

- здійснює банківське регулювання та нагляд на індивідуальній та консолідованій основі.

Відповідно до ст. 63 Закону України „Про банки і банківську діяльність” [3], Національний банк при здійсненні нагляду за діяльністю банків проводить перевірку банків з питань дотримання ними вимог законодавства, яке регулює відносини у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Таким чином, Національний банк здійснює банківський нагляд за діяльністю банків та кредитних установ у формі інспекційних перевірок та безвізного нагляду.

Порядок здійснення перевірок банків та фінансово-кредитних установ визначається Правлінням Національного банку.

Національний банк виконує функцію організатора міжбанківських розрахунків та гаранта заощаджень громадян. Відповідно до ст. 7 Закону України „Про Національний банк України” [2]:

- регулює діяльність платіжних систем та систем розрахунків в Україні;
- визначає порядок і форми платежів, у тому числі між банками;
- визначає напрями розвитку сучасних електронних банківських технологій;

- створює, координує та контролює створення електронних платіжних засобів, платіжних систем, автоматизації банківської діяльності та засобів захисту банківської інформації;

- організовує міжбанківські розрахунки на базі Центральної розрахункової палати;

- видає ліцензії небанківським фінансовим установам, які мають намір стати учасниками платіжних систем, на переказ коштів без відкриття рахунків та відкликає їх відповідно до законодавства;

- веде реєстр платіжних систем, систем розрахунків, учасників цих систем та операторів послуг платіжної інфраструктури;

- складає платіжний баланс, здійснює його аналіз та прогнозування;

- визначає порядок здійснення в Україні маршрутизації, клірингу та взаєморозрахунків між учасниками платіжної системи за операціями, які здійснені в межах України із застосуванням платіжних карток, емітованих банками-резидентами.

Національний банк виконує функцію банку уряду. Відповідно до ст. 7 Закону України „Про Національний банк України” [2]:

- організовує і здійснює через банківську систему касове обслуговування державного бюджету України;

- здійснює операції з державними цінними паперами;

- забороняє пряме фінансування дефіциту державного бюджету;

- обслуговує державний борг країни.

Національний банк України є учасником бюджетного процесу: розробляє та подає Верховній Раді України та Кабінету Міністрів України проект основних засад грошово-кредитної політики на наступний бюджетний рік.

Національний банк виконує функцію органу законодавчого та норма-

тивного регулювання банківської системи. Відповідно до ст. 93 Конституції України [1], Національному банку надане право законодавчої ініціативи у Верховній Раді України. Це означає, що він має право встановлювати обов'язкові для виконання правила і норми та контролювати їх виконання, а також вносити у встановленому порядку пропозиції щодо законодавчого врегулювання питань, спрямованих на виконання функцій Національного банку України.

Відповідно до ст. 2 Закону України „Про банки і банківську діяльність” [3], нормативно-правові акти видаються Національним банком у межах його повноважень на виконання законів України.

У ст. 56 Закону України „Про Національний банк України” [2] визначено, що нормативно-правові акти приймаються Національним банком виключно у формі постанов Правління Національного банку, якими затверджуються інструкції, положення, правила. Національний банк видає нормативно-правові акти з питань, віднесених до його повноважень. Вони не можуть суперечити законам України та іншим законодавчим актам України, а також не мають зворотної сили, крім випадків, коли вони, згідно із законом, пом'якшують або скасовують відповідальність.

Відповідно до ч. 3 ст. 56 Закону України „Про Національний банк України” [2], нормативно-правові акти Національного банку підлягають обов'язковій державній реєстрації в Міністерстві юстиції України та набувають чинності відповідно до законодавства України.

Також нормативно-правові акти Національного банку є обов'язковими для органів державної влади і органів місцевого самоврядування, банків, підприємств, організацій та установ незалежно від форм власності, а також для фізичних осіб. Вони можуть бути оскаржені відповідно до законодавства України.

Національний банк виконує функцію аналітичного центру макроекономічних процесів в Україні. Відповідно до ст. 7, 9 Закону України „Про Національний банк України” [2]:

- організовує створення та методологічно забезпечує систему грошово-кредитної і банківської статистичної інформації та статистики платіжного балансу;

- Рада Національного банку вносить рекомендації Правлінню стосовно методів та форм прогнозування макропоказників економічного і соціального розвитку України.

Виходячи із особливого правового статусу Національного банку щодо забезпечення єдиної грошово-кредитної політики, виконання функцій управління банківською системою держави та регулювання банківською діяльністю в державі визначають потребу в таких керівних органах Національного банку: Голови Національного банку, Ради Національного банку України та Правління Національного банку України.

Повноваження Голова Національного банку здійснює відповідно до ст. 19 Закону України „Про Національний банк України” [2], а саме:

- керує діяльністю Національного банку;
- представляє інтереси Національного банку без доручення у відноси-

нах з органами державної влади, з банками, фінансовими та кредитними установами, міжнародними організаціями;

- головує на засіданнях Правління Національного банку;
- підписує протоколи, постанови Правління Національного банку, накази та розпорядження, а також угоди, що укладаються Національним банком;
- розподіляє обов'язки між заступниками Голови Національного банку;
- видає розпорядчі акти, обов'язкові до виконання усіма службовцями Національного банку, його підприємствами, установами;
- приймає рішення з питань діяльності Національного банку, крім віднесених до виключної компетенції Ради Національного банку та Правління Національного банку;
- одноосібно несе відповідальність перед Верховною Радою України та Президентом України за діяльність Національного банку.

Повноваження Ради Національного банку, як керівного органу, здійснюються відповідно до ст. 9 Закону України „Про Національний банк України” [2], а саме:

- здійснює контроль за проведенням грошово-кредитної політики;
- розробляє Основні засади грошово-кредитної політики;
- здійснює аналіз впливу грошово-кредитної політики України на стан соціально-економічного розвитку України;
- затверджує кошторис доходів та витрат Національного банку;
- затверджує Регламент Ради Національного банку України;
- приймає рішення про збільшення розміру статутного капіталу Національного банку;
- затверджує річний план проведення аудиторських перевірок структурних підрозділів Національного банку;
- затверджує рішення Правління Національного банку про участь Національного банку у міжнародних фінансових організаціях;
- вносить рекомендації Правлінню Національного банку стосовно: методів та форм прогнозування макропоказників економічного і соціального розвитку України, а також грошово-кредитної політики; політики курсоутворення та валютного регулювання; розвитку банківської системи та окремих нормативних актів з питань банківської діяльності; вдосконалення платіжної системи.

Рада Національного банку дає оцінку діяльності Правлінню Національного банку щодо виконання Основних засад грошово-кредитної політики та з інших питань, рішення з яких є обов'язковими для Правління Національного банку.

Повноваження Правління Національного банку здійснюються відповідно до ст. 15 Закону України „Про Національний банк України” [2], а саме:

- приймає рішення щодо надання пропозицій стосовно розроблення Основних засад грошово-кредитної політики; економічних засобів та монетарних методів; банківського регулювання та нагляду; організації системи рефінансування: про емісію валюти України та вилучення з обігу банкнот і монет;
- подає на затвердження Раді Національного банку річний звіт, проект кошторису доходів та витрат на наступний рік;

- визначає організаційні основи та структуру Національного банку, затверджує положення про структурні підрозділи та установи Національного банку, статuti підприємств, порядок призначення керівників підрозділів, підприємств та установ;

- затверджує штатний розпис Національного банку та форми оплати праці;

- встановлює порядок надання юридичним особам, які мають намір здійснювати банківську діяльність, банківських ліцензій;

- видає нормативно-правові акти Національного банку;

- затверджує Регламент Правління Національного банку України.

Виходячи з аналізу функцій (особливих методичних) та повноважень керівних органів Національного банку України, законодавчих та нормативно-правових актів, правова природа Національного банку, як органу державного управління, має свої *особливості*, а саме:

- Національний банк не включений у систему виконавчої влади на чолі з КМУ, до сфери регулювання якого належить банківська система держави;

- Національний банк підзвітний тільки Верховній Раді України, яка щорічно приймає звіт банку про його діяльність;

- Національний банк має право законодавчої ініціативи;

- вищим органом управління є Рада Національного банку, а безпосереднє управління здійснює Правління на чолі з Головою Національного банку;

- відповідно до Конституції України Голова Національного банку призначається Верховною Радою за поданням кандидатури Президентом держави.

Виходячи із особливого правового статусу центрального органу державного управління, Національний банк України має подвійну правову природу:

по-перше, він не входить до системи виконавчих органів влади і не знаходиться на держбюджетному фінансуванні;

по-друге, він має широкі владні повноваження, що реалізуються в його праві ухвалювати нормативно-правові акти, обов'язкові до виконання суб'єктами господарювання і громадянами.

Для реалізації функцій Національний банк України наділяється відповідними державно-владними повноваженнями:

- свої відносини із суб'єктами господарської діяльності (насамперед із комерційними банками) Національний банк здійснює на підставі укладених угод, тобто діє як самостійний суб'єкт господарювання;

- є самодостатнім у розробці і здійсненні грошово-кредитної політики;

- є економічно самостійним органом, який здійснює видатки за рахунків власних доходів у межах затвердженого кошторису;

- не має права здійснювати пряме кредитування уряду на фінансування видатків державного бюджету;

- не є комерційною організацією, одержання прибутку не є метою його діяльності;

- може здійснювати операції з цінними паперами тільки на вторинному ринку, щоб через цей механізм не відбувалося прямого кредитування уряду;

- є юридичною особою, має відокремлене майно, що є об'єктом права державної власності і перебуває у його повному господарському відданні.

Відповідно до ст. 5 Закону України „Про банки і банківську діяльність” [3], органам державної влади і органам місцевого самоврядування забороняється будь-яким чином впливати на керівництво чи працівників банків у ході виконання ними службових обов'язків або втручатися у діяльність банку, за винятком випадків, передбачених законом.

Юридично визначена незалежність Національного банку обов'язково повинна підкріплюватися його економічною незалежністю. Тому ст. 4 Закону України „Про Національний банк України” [2] визначено, що НБУ є самостійним органом, який здійснює видатки за рахунок власних доходів у межах затвердженого кошторису, а в певних випадках – також за рахунок Державного бюджету України.

Як один з органів державного управління, Національний банк наділений важливими і дуже широкими повноваженнями, однак його діяльність має й певні *обмеження*. Відповідно до ст. 71 Закону України „Про Національний банк України” [2] та ст. 48, 49 Закону України „Про банки і банківську діяльність” [3], забороняється:

- бути акціонером або учасником банків та інших підприємств і установ;
- здійснювати операції з нерухомістю, крім тих, що пов'язані безпосередньо із забезпеченням діяльності Національного банку та його установ;
- здійснювати торговельну, виробничу, страхову та іншу діяльність, яка не відповідає функціям Національного банку;
- прямо чи опосередковано надавати кредити для придбання власних цінних паперів;
- надавати безпроцентні кредити;
- вчиняти будь-які дії щодо впровадження у своїй практиці недобросовісної конкуренції;
- поширювати рекламу у будь-якій формі, що містить неправдиву інформацію про їх діяльність у сфері банківських послуг.

Зовнішній (організаційно-структурний) елемент статусу Національного банку, як особливого центрального органу державного управління в системі органів держави, відображає характер його взаємостосунків з Верховною Радою України, Президентом України, Кабінетом Міністрів України.

Відповідно до ст. 85 Конституції України [1], Національний банк України є підзвітним *Верховній Раді України* з таких питань:

- призначає на посаду та звільняє з посади Голову Національного банку за поданням Президента України;
- призначає та звільняє половину складу Ради Національного банку України;
- Голова Національного банку представляє доповідь про діяльність Національного банку України;
- Національний банк надає двічі на рік інформацію про стан грошово-кредитного ринку в державі.

Національний банк України зазнає опосередкованого впливу при здійсненні державного контролю у сфері фінансових послуг від Верховної Ради

України через її законотворчу діяльність, зокрема, у питаннях встановлення виключно законами України засад створення функціонування фінансового, грошового, кредитного та інвестиційного ринків; статусу національної валюти, а також статусу іноземних валют на території України.

Національний банк України при здійсненні державного контролю у сфері фінансових послуг є підзвітним *Президенту України*:

- призначає на посаду та звільняє з посади Голову НБУ;
- призначає та звільняє половину складу Ради НБУ;
- Національний банк надає двічі на рік інформацію про стан грошово-кредитного ринку в державі. Він має право подавати Президенту України у встановленому порядку пропозиції щодо законодавчого врегулювання питань, спрямованих на виконання функцій НБУ.

Національний банк України взаємодіє із *Кабінетом Міністрів України* на рівні співпраці в окремих питаннях здійснення державного контролю у сфері фінансових послуг, а саме:

- Національний банк та Кабінет Міністрів України проводять взаємні консультації з питань грошово-кредитної політики, розробки і здійснення загальнодержавної програми економічного та соціального розвитку;

- Національний банк на запит Кабінету Міністрів України надає інформацію щодо монетарних процесів;

- на запит Національного банку Кабінет Міністрів України, міністерства та інші центральні органи виконавчої влади надають інформацію, що має вплив на стан платіжного балансу;

- Національний банк підтримує економічну політику Кабінету Міністрів України, якщо вона не суперечить забезпеченню стабільності грошової одиниці України;

- Голова Національного банку або за його дорученням один із його заступників можуть брати участь у засіданнях Кабінету Міністрів України з правом дорадчого голосу;

- Національний банк також співпрацює із Кабінетом Міністрів України як одним з основних органів валютного регулювання при здійсненні валютного контролю у сфері фінансових послуг;

- Національний банк має право подавати до Кабінету Міністрів України у встановленому порядку пропозиції щодо законодавчого врегулювання питань, спрямованих на виконання функцій НБУ;

- у Національного банку на рахунках Державного казначейства України Кабінет Міністрів України зобов'язаний зберігати кошти Державного бюджету України та позабюджетних фондів.

Організаційно-правовий статус НБУ пов'язаний із вирішенням низки важливих питань, що стосуються його діяльності, а саме:

- визначення на законодавчому рівні завдань і функцій центрального банку;

- формування статутного капіталу банку першого рівня;

- визначення взаємовідносин банку з органами державної влади;

- порядку призначення і звільнення вищого керівного складу центрального банку;

- побудови Національного банку на території держави.

Відповідно до ст. 22 Закону України „Про Національний банк України” [2], *структура Національного банку* будується за принципом централізації з вертикальним підпорядкуванням. Національний банк наділений правом самостійно вирішувати питання організації, створення, ліквідації та реорганізації структурних підрозділів та установ НБУ, його підприємств, затверджувати їхні статuti та положення.

Згідно зі ст. 23 Закону України „Про Національний банк України” [2], *філії (територіальні управління) Національного банку* не мають статусу юридичної особи і не можуть видавати нормативні акти, а діють від імені НБУ в межах отриманих від нього повноважень.

За правовим статусом філії (територіальних управлінь) Національного банку України, можна стверджувати, є найважливішими структурними елементами системи центрального банку. До складу територіальних управлінь центрального банку належать Головні управління Національного банку України в Автономній Республіці Крим, у містах Києві і Севастополі, а також управління НБУ в усіх областях України. Отже, можна говорити, що в основі розташування територіальних управлінь центрального банку держави лежить адміністративно-територіальний принцип.

Діяльність територіальних управлінь Національного банку необхідно розглядати як виконання частини основних функцій центрального банку у сфері грошово-кредитної політики, валютного регулювання та банківського регулювання й нагляду. Крім цього слід наголосити, що територіальні управління НБУ організують свою роботу в режимі обмеженої самостійності, коли більшість рішень приймається виключно на рівні центрального апарату НБУ.

Висновки. Таким чином: по-перше, Національний банк України – це особливий центральний орган державного управління з покладеними на нього особливими методичними функціями у сфері грошово-кредитних відносин і банківської діяльності; по-друге, Національний банк має особливий правовий статус, зумовлений тим, що він поєднує у собі окремі риси банківської установи і державного органу управління.

Бібліографічні посилання

1. Конституція України // ВВР України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про Національний банк України : Закон України // ВВР. – 1999. – № 29. – Ст. 238.
3. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 року № 2121-III // ВВР. – 2001. – № 5–6. – Ст. 30.
4. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму : Закон України // ВВР. – 2003. – № 1. – Ст. 2.
5. Про державну службу : Закон України // ВВР. – 1993. – № 52. – Ст. 490.
6. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України // Юридичний вісник України. – 2011. – № 25.
7. Про систему валютного регулювання і валютного контролю : Декрет КМУ // ВВР. – 1993. – № 17. – Ст. 184.

Королев Ю.А. Характеристика правового статусу Національного банку України. Рассмотрены законодательные и нормативно-правовые акты, которые определяют сущность и содержание правового статусу Национального банка Украины.

Ключевые слова: *правовой статус, законодательные акты, нормативно-правовые акты, функции, полномочия, Национальный банк.*

Korolyov Yu.O. Description of legal status of the National bank of Ukraine. The author researched essence and content of the legal status of the National bank of Ukraine, namely: legislative and normatively-legal acts that determine essence and content of legal status of the National bank of Ukraine are analyzed; the specific of functions of the National bank of Ukraine and plenary powers of leading bodies of the National bank of Ukraine is found out.

The legal status of the National bank of Ukraine from the legal point of view is determined on such levels: 1) on constitutional - by Constitution of Ukraine; 2) on legislative - by laws of Ukraine "On the National bank of Ukraine", "On banks and bank activity", "On public service", by the decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On the system of the currency regulation and currency control" and other; 3) on by-law - by the normatively-legal acts of the National bank of Ukraine.

Basic content of the legal status of the National bank of Ukraine includes: functions of the National bank of Ukraine; plenary powers of leading bodies of the National bank of Ukraine; organizational-legal status of the National bank of Ukraine.

The legal status of the National bank of Ukraine, regarding his special role, includes two elements: internal (functional-regulative); external (organizational-structural).

The conclusion is that: firstly, the National bank of Ukraine is the special central body of state administration with fixed on it by the special methodical functions in the field of money-and-credit relations and bank activity; secondly, the National bank has the special legal status, predefined by that it combines in itself the separate signs of a bank establishment and a public authority.

Keywords: *legal status, legislative acts, normative-legal acts, functions, authority, National Bank.*

Надійшла до редакції 05.03.2013

А.С. Крижановський
асистент кафедри
(*Національний університет*
«Львівська політехніка»)

УДК 342.95 : 351.74

СУБ'ЄКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ ВИБОРІВ І РЕФЕРЕНДУМІВ В УКРАЇНІ

Розглянуто питання діяльності суб'єктів забезпечення охорони громадського порядку під час підготовки та проведення виборів та референдумів в Україні. Проаналізовано їх компетенцію та нормативно-правове забезпечення.

Ключові слова: *суб'єкти забезпечення, охорона громадського порядку, вибори, референдуми, компетенція.*

Постановка проблеми. Конституція України встановлює, що вищим безпосереднім вираженням влади народу є референдум і вільні вибори. Регламентация організації та проведення виборів здійснюється виборчим законодавством, яке неухильно розвивається і вдосконалюється. У нашій країні за останні десять років практично жодні вибори не проходили за законом, що діяв у попередню виборчу кампанію. Проведення виборчих процедур все більш детально регламентується, у законодавство постійно вносяться зміни, які впливають на механізм забезпечення охорони громадського порядку. Цей механізм складається з певних елементів серед яких визначне